

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX.

Ч. 21. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 28-го січня 1941.

No. 21. Jersey City, N. J., Tuesday, January 28, 1941.

VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: BErgen 4-1016. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA.

FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОПРАВА В ВІДНОШЕННІ ПРАЦІ ДО КАПІТАЛУ

НЮ ЙОРК. — Голова ньюйорського окружного комітету взаємовідносин праці, пані Герик, у своїй річній доповіді з праці цього комітету, сказала, що відносини між робітничими юніями і власниками фабрик в останніх роках дуже поправляються. Заслуги в цьому, говорила вона, в першу чергу належать комітетови взаємовідносин праці, який пильно слідкував за всякими тертями поміж робітниками і фабриками та старався мирним способом ті непорозуміння вирівнювати. Внаслідок цього число страйків впало дуже і скріпились доброзичливі відносини між працею і капіталом. Та великою перешкодою в дальшій поправі тих відносин, говорила пані Герик, є такі самі робітничі юнії, а властиво їх дві воюючі фракції, Американська Федерація Праці і Комітет Промислових Організацій. Вони часто викликають страйки за признання їх зарядом фабрики за контрагента в добиванню колективної умови праці.

ГАЛИФЕКС ПРО ПОМІЧ АМЕРИКИ.

ВАШИНГТОН. — Новий британський амбасадор лорд Галифлекс відвідав секретаря стейту Кордела Гола і після того розказав децю журналістам про загальне політичне положення. Він сказав, що при американській допомозі Велика Британія таки перемогла Гітлера. Гітлер мав найкращу можливість нахити англійські острови зараз по битві коло Донкірк. Коли він цієї хвили не використав, то він програв війну, говорив лорд Галифлекс.

ПЕРЕСТОРОГА ФРАНЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Перед комітетом заграничних справ бувши американський амбасадор до Франції, Вільям Булит, заявив, що неправдою є, начеб Америка перед вибухом європейської війни заохочувала Францію до війни обіцянками мілітарної допомоги. Булит виразно заявив тодішньому французькому прем'єрови Даладієму, що на Америку а властиво на її збройні сили вони не можуть числитися. Як підтвердження цього Булит навів листа Даладієго до департаменту стейту, в якому той виразно це стверджує.

ОДНА ТРЕТЯ РЕКРУТІВ НЕЗДАЛА.

ВАШИНГТОН. — Головне поборове бюро заявило, що в військових поборах, в яких покликуть 1,200,000 нових рекрутів, треба сподіватись, що одну третю з них треба буде відкинути внаслідок різних недомогань у тілі. Це не значить, що теперішні молоді люди слабші від колишніх говорять бюро, тільки нині у війську ставлять інші вимоги ніж колись.

А. Ф. П. ЗА ДОВШІ ГОДИНИ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Заряд Американської Федерації Праці заявив, що він є за те, щоб з огляду на воєнні зброєння продовжити робочий тиждень у цілім промислі назад до шість днів, але з тим застереженням, щоб шестий день був плачений півтора раз. Також А. Ф. П. склонюється до того, щоб один день відпочинку в тиждень не все припадав на неділю, бо в той спосіб фабрика зможе працювати сім днів на тиждень, розділюючи робітників так, що вони гуртами будуть відпочивати іншого дня.

НІМЕЦЬКИЙ БРАНЕЦЬ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — До Нью Йорку приїхав німецький воєнний летун, барон фон Варре, якому вдалось втекти з полону в Канаді. Він був командантом летунського сквадрону і відзначився тим, що зістрілив 16 англійських літаків. Коли він перейшов канадсько-американську границю американські пограничні влади віддали його в руки емігрантських властей і ті, за окупом у висоті \$5,000 зложеним німецьким консулом, випустили фон Варрога на волю. Але вони його депортували, тільки ще не знати де. Фон Варре говорив, що незадовго Німеччина розпочне страшний наступ на Англію і, за його словами, таки поковає її. Він казав, що Німеччина на широку скалю робить вправи з „глайдерами“. Один тяжкий моторовий бомбовик тягне за собою немов льокомотива залізничні вагони, кілька таких „глайдерів“, наладованих кількома десятками вояків. Ті вояки опісля злетять на Англію з повітря, казав він.

ЗНИЗИЛИ ЦІНУ ЗАРОБЛЯЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — Кінові театри повідомляють, що вони на тім добре заробляють, що знизили ціну вступу на славну фільму „Ган вид дин“ („Пішло з вітром“). Тепер далеко більше людей відвідує цю фільму, так що хоч ціни знижені на половину, але загального зарібку є більше на 10 до 15 відсотків.

ІЗОЛЯЦІОНІСТИ ЗА ВІЯВЛЕННЯ ВОЄННИХ ЦІЛЕЙ

Сенатські ізоляціоністи, які є рішуче проти втручання Америки в війну, почали тепер у федеральнім сенаті кампанію за те, щоб змусити американський уряд точно з'ясувати цілі, за які бореться Велика Британія і інші можливі союзники Злучених Держав Америки. Коли вже Америка мусить вступати в війну, треба бодай довідатись до чого та війна має примувати, чи часом вона не провадиться за якісь територіальні здобутки, замість великих ідеалів, як це було в минулій світовій війні, говорили сенатори Гвілер і Най, оба з табору ізоляціоністів. Вони говорили, що в минулій світовій війні обі сторони мали тайні умови відносно поділу територій, а до Америки звертались з апелем в ім'я високих ідеалів. Історики стверджують, говорили далі вони, що причиною цієї війни є Версайський договір. Треба вже тепер знати, як буде виглядати черговий договір. Бо Америка не хоче, щоб війна в Європі стало повторенням і щоб кожних 25 літ на європейських полях приориювано американських хлопців.

ЗАКІНЧЕННЯ ПЕРЕСЛУХАНЬ У КОНГРЕСОВІМ КОМІТЕТІ

Конгресовий комітет заграничних справ закінчує свої переслухання різних осіб в справі законопроєкту ч. 1776, на основі якого дано президентові великі права в уділюванні помочі чужим воюючим країнам. Комітет ще закінчить на переслухання військових осіб, а саме: шефа штабу американської армії, генерала Маршала, та шефа морських операцій, адмірала Гарольда Старка. Після того комітет внесе законопроєкт перед широкі наради конгресу.

ПОМЕР КЕНЕТ СІМПСОН

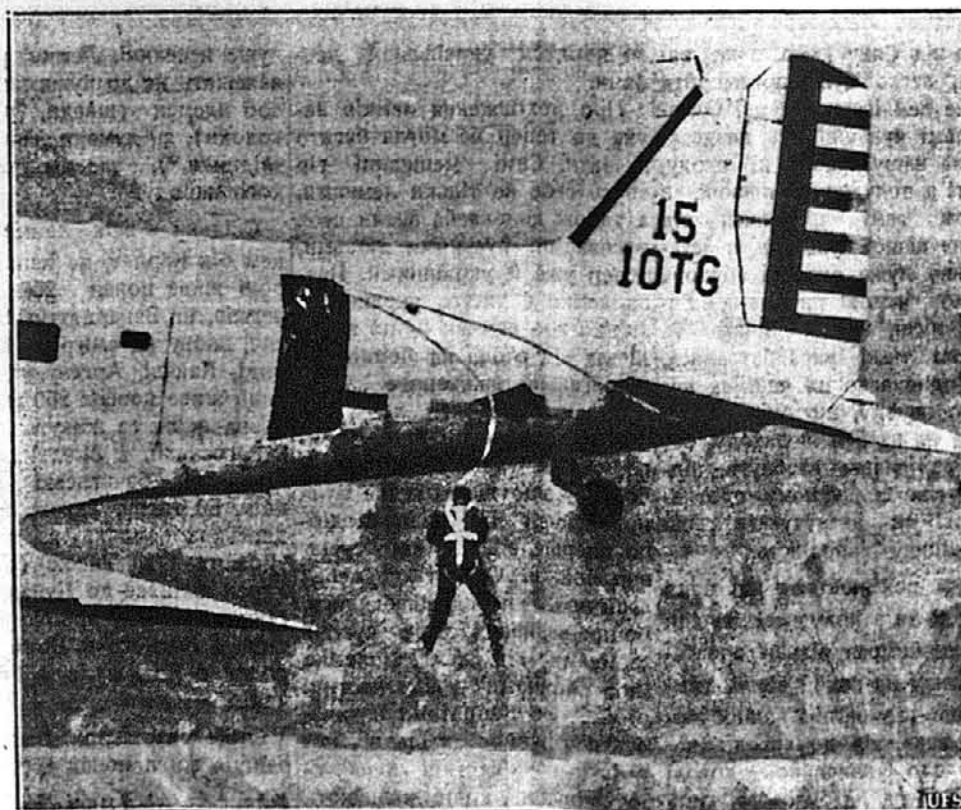
Минулої суботи помер на удар серця конгресмен Кенет Сімсон, що останніх президентських виборів був вибраний до конгресу. Він мав 44 роки. В часі виборів брав живу участь по стороні сил Вендела Вільяма і перепрацював своє хороше серце. На його місце Республіканська Партія назначить або Бруса Бартона, побитого республіканського кандидата на сенатора, або асемблмена Кудерта.

БРИТАЙЦІ ПРОДОВЖУЮТЬ ОФЕНЗИВУ В АФРИЦІ З ДАЛЬШИМ УСПІХОМ

З Лібії, Еритрії, Сомалі й Етіопії долинає звістка про успішні наступальні дії британців з великим успіхом. В Лібії просуваються далі в напрямі на Італійську пристань Дерна, про яку пишуть, що її судба вже запечатана, бо її укріплення далеко слабші від шойно впавної твердині Тобрук. Кажуть, що вже іде боротьба довкола самої Дери. В Еритрії наближаються британські частини до міста Агардат, що має найбільше європейського населення через свій лагідний клімат. Саме місто не має великого стратегічного значіння, але якби було здобуте британцями, то цей факт поділав би дуже погано на всіх Італійців, бо це найстарша Італійська колонія.

СОВЕТИ ВИХВАЛЯЮТЬ БРИТАЙСКУ СТРАТЕГІЮ

Советський військовий орган розписався дуже обширно про британську офензиву в Африці й розбираючи британські перемоги заповідає, що Італія потерпить в Африці шлюквіт невдачу. Підкреслює те, що в Африці британці закинули свою давню воєнну тактику і взяли за офензиву. При тому, кажуть Совети, помагали британцям в Африці в великій мірі неповодження Італійців в Альбанії. Советська газета пише далі, що британські генерали вживали в Африці наймодерніших способів війни і то дуже успішно. Для Італійців, пише газета, не лишається тепер нічого іншого, а втікати в пустиню, але це виставляє їх армію знову на нові небезпеки, бо британські летуни досягнуть їх і в пустині. Беручи під увагу ще й британську успішну оборону англійського острова, часопис підкреслює, що британці навчилися багато з невдач в Норвегії, Бельгії й Сомалі й тепер воюють новими методами. Тому тяжко повірити, щоб Німеччині міг влатись напад на Англію.

ВПРАВИ ПАРАШУТИСТА. Підчас недавніх вправ військових летунів, високо над Фортм Беннінг у Джорджію відділ парашутистів, що належать до 501 батальйону парашутистів, вискакує з літака. Парашутист уже не потребує самий тиснути за ливну, щоб отворити скоропад, бо, як він впаде 15 стій з літака, причеплена до літака ливна сіпне й сама отворить парашуту. Кажуть, що цей винахід запобіжить багатьом випадкам, у котрих парашутисти гинули, коли з парализу внаслідок страху не могли потягнути ливни.

АНГЛІЯ, СОВЕТИ І ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

ЛОНДОН. — З відвідом лорда Галифекса до Вашингтону рознеслися чутки про нові намагання зблизити Велику Британію до СССР. Кажуть, що лорд Галифлекс був настроений весь час дуже неприхильно до Советів з релігійних і моральних мотивів, та тепер вестиме справи британсько-советського зближення Антоні Іден, що бував в Советах і є такою особою, яка може мати на Совети ще найбільший вплив, коли іде про створення приязнішої атмосфери в советсько-британських відносинах. У зв'язку з тим вирінає думка, що треба Великій Британії підходити до Советів також і в більш „конкретній“ формі, себто визнати їхне загарбання західно-українських земель, як довершений факт, який Британія не думає більш оспорювати.

ЗНОВУ ПРО ГІТЛЕРА І ПОХІД НА УКРАЇНУ.

АТЕНИ (Греція). — Американський кореспондент Золибергер доносить з Атен, що там панує переконання, що між Німеччиною і Советами не іде всьоглядко, якби хто собі уявляв. Є такі, що заповідають, що Гітлер піде ще тої весни проти Советів, щоб загарбати Україну і Кавказ, які йому потрібні, щоб дістати більшу кількість поживи, нафти і того всього, що потрібне для ведення довгої війни. Кажуть, що Гітлер числиться з тим, що Злучені Держави підуть до війни, та що в такому разі війна буде дуже довга. Рахуючись з тим, Гітлер готов ще незабаром захопити теж грецьку пристань Сальонікі та Європейську Туреччину, щоб мати таким чином краще стратегічне положення на Балкані.

ТАЙНИЙ ДОГОВІР МІЖ СССР І ТУРЕЧЧИНОЮ.

ЛОНДОН. — Поінформовані кола мають бути переконані, що Туреччина закінчила тайний договір з СССР, наслідком якого Совети будуть помагати Туреччині зброєю і воєнними матеріалами, коли пішла до війни з Німеччиною. А Туреччина рішена воювати в такому випадку, колиб Німеччина вступила на болгарську територію.

СОВЕТИ РАДІ ЗІ ЗНЕСЕННЯ ЕМБАРГА.

МОСКВА. — Урядові кола виявляють повну радість з приводу того, що уряд Злучених Держав зняв ембарго на літаки. Кажуть, що тепер можливе краще налагодження взаємних відносин, над чим саме тепер ведуться переговори між советським послом Уманським і підсекретарем стейту Велесом.

ПОМЕР ЧАКІ, ЩО ЗАГАРБАВ КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

БУДАПЕШТ. — Нагло помер гр. С. Чакі, мадярський міністер заграничних справ. Виглядає, що він „загрозив“ собі шлунок в Більгороді, куди їздив підписувати договір про дружбу Югославії й Мадярищини. Справжня причина смерті покищо цілком не вияснена. Чакі був тим державним мужем середньої Європи, що цілком піддався Гітлерові і тим старався добути для Мадярищини найбільших користей. Таким чином загарбав він для Мадярищини Карпатську Україну, великий шмат Словаччини, а кінці забрав Румунії Трансильванію. Він постійно вмовляв в мадярів, щоб держались вірно Гітлера, зокрема Німеччині і Італії, з якими ввійшов теж і в окремий союз.

ТЕРОР НІБИ ПРИПИНЕНИЙ.

БУКАРЕШТ. — Урядові звідомлення подають, що в Румунії привернено порядок. Воєнні суди „працюють“, себто видають нові присуди на ворохорників. Уряд каже, що провідник ворохорників Сіма є в його руках. Знову інші джерела подають, що він далі бореться і то в Брасові, в Трансильванії.

МОСКВА ПРО РУМУНСЬКІ ПОДІЇ.

МОСКВА. — Советська преса подає, що в Румунії згинulo на протязі останнього тижня підчас розривів 5,500 осіб, з того в самому Букарешті 2,500. Кажуть, що вбито багато жінок.

ЯПОНІЯ „ВИЯСНЮЄ“.

ТОКІО. — В бюджетовім комітеті японського парламенту відповідав японський міністер заграничних справ Мацуока на запити в справі заяв през. Рузвельта і секретаря стейту Гола відносно Японії. Ішло властиво про зизнання Гола в справі загарбання Японією Манчжоу. Мацуока заявив, що заняття Манчжоу було наслідком англо-саксонського вмішування в справу Далекого Сходу. Казав, що це Британія заохочувала Китай через контрольовану нею Лігу Націй до боротьби з Японією. Як Злучені Держави не бажають собі, щоб хтось вмішувався у справу Західної Гемісфери, казав Мацуока, так Японія не бажає собі вмішування Злучених Держав у справу Східної Азії. Далі казав Мацуока, що Японія хоче збудувати „Велику Східну Азію“, в якій не булоб „загарбання, нападу і визиску“.

"СВОБОДА" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second-Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед
визначеною числом, в котрому оголошується хоча б одне оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокі числа три центи.		Three cents a copy	
На рік	\$6.00	One year	\$6.00
На пів року	\$3.25	Six months	\$3.25
На три місяці	\$1.75	Three months	\$1.75
Число з п'ятиці (з англійською частинкою):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	\$2.00	One year	\$2.00
На пів року	\$1.25	Six months	\$1.25
В Джерсі Сіті і Заграниці:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	\$9.00	One year	\$9.00
На пів року	\$4.75	Six months	\$4.75
На три місяці	\$2.50	Three months	\$2.50

3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. "Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016.
4-0807.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО МИ?

Що за дивне питання, спитає дехто. А проте так є, що треба його поставити і старатись знайти на нього розумну відповідь, коли хочемо в Америці добре боронити українську справу і Україну. Бо так є, що коли у тій, так нам дорогої справі, звертається до нас люде з Європи, то часто апелюють до українського патріотизму в такий спосіб, що говорять до нас так, якби ми були в Україні, чи, якби ми всі були тут нічим іншим, а тільки українськими громадянами і родовитими українцями. Те останнє особливо важне тому, бо так тепер є, що переважаюча більшість наших людей в Америці — це тут роджені й виховані. Це ті, про яких говоримо як про "американців" у протиставленні тим, що родились в Україні. Та ті, що пишуть про ті справи з Європи, хоч і згадують часами за "американців", то ніяк не вдумуються в те, що теж треба до них писати як до американців. І тому говорять чи пишуть не раз такою мовою, якої згадані "американці" не розуміють, або такою, яка до них не промовляє. Бож для них Америка — це батьківщина!

Так є, що маємо в Америці ще певне число й таких, що є в тому краю справжніми "гостями" і є українцями і нічим іншим. Є теж дуже велике число таких, що є вже десятки років горожанами Злучених Держав, себто, "прибраними американцями". Та є, як уже згадано, подавляюча більшість роджених американців з української крові, що гордо називають себе "американцями", але й не менше гордо видигають теж і своє українське походження. Люде з першої й другої групи, якщо довго живуть в Америці, можуть себе добре розуміти. Вони обидві вийшли з українських земель. Вони і добре можуть розуміти тих, що пишуть зо старого краю й апелюють до американських українців, хоч часами з ними не погоджуються, знаючи, що вони помиляються, бо не знають чи не розуміють тутешніх обставин. Зате цілком інакша є справа з третьою групою, тут родженою. Нелегко приходиться їй зрозуміти тим, що тут живуть, що самі те покоління виховали. А вже ті, що в Європі, то назагал дуже мало його розуміють і відчувають. І саме тому говорять до нього незрозумілою мовою, а як і зрозумілою, то такою, яка не промовляє і не досягає наміченої цілі. А це не є добре. Бо ставити справу розумно, себто природно, то можна досягнути багато для добра тої України, для якої добра бажили ми притягнути не тільки українців в Америці, чи тих, для яких Америка стала прибраною вітчизною, але теж і тих, що є вже чистими американцями, але з української крові і відчувають ідейну потребу прислужитись українській справі і визволенню України.

Проф. Микола Чубатий.

ЗА ЗГУРТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТНИКІВ В АМЕРИЦІ

Справа українських науковців — наукових видавництва стоїть нині трагічно.

Побіч своїх професорських занять, працюючи в Українській бібліотеці в Стемфорді. Це скромна українська установа, але у своїм роді єдина на американському суходолі; її дальший розвиток в руках самих же українських людей. Нерідко свої та чужі звертаються до управи бібліотеки по різні інформації в справі української книжки, виданої то що. Головна справа — це американська канка по інформації в справі українських видавництв. Простіше подати листу нових (!) книжок, накладів в Європі або Америці. Хотіла, щоб да-ти їм змогу пізнати українську культуру. З листа виходить, що вичує українську мову, хоч собі одну, другу українську книжку спроводити. Два дні довів я собі голову над відповіду, передумав важніші наклади, зібрав список фундаментальних творів з обсягу українознавства та сам доперва упритомив собі, що справа української книжки стоїть нині не зле, але прямо трагічно. Я ствердив, що властиво нині не можна нічого спроводити, а незалежно від того, чи буде що, спроводжувати. Велике питання чи навті всі підставі ріши з обсягу поодиноких діалог української культури і хоч по одному примірникові в Америці. Може де у кого є одне друге, а може й нема. Поза одинокою новою річчю, історією України Дорошенка, я був приневольний подати дуже неповні інформації, вказати річчю перестаріли, та хіба популярні українські магазини, видавані англійською мовою. Самого, справу українських видавців з обсягу українознавства в українській та англійській мові пекуча. Я свідомий, що й коштовна. Однак над нею кожному слід хоч зачаті думати, якщо не хочемо допустити, щоб у нашому національному розвитку завернуло до 1848 року.

Українську науку поставити на службу нації.

Нині в науці цілого світа є тенденція не замикатися вченому у своєму тісному кабінеті, але оскільки можливо опрацьовувати проблеми, що їх накладає само кипуче життя, які можуть мати безпосереднє примінення. Цей напрям примінення науки є куди ширше практикований в Америці ніж в Європі, як міг я досі зорієнтуватися в методах праці американської науки. До українських науковців українська нація в нинішній момент мусить ставити здвоєні домагання: своє знання поставити на службу нації, що береться за своє буття чи не бути.

Така вимога до українських науковців нині тимбільше пекуча, що живемо саме в розгарі переломових, мабуть на сотки літ історичного значіння подій. Може за пів року, може за рік, два застане нас нова мовна конференція; доля українського народу знов опиниться на дипломатичному столі. Наукове опрацювання слушності українських до-

Американсько-українська мо-
лодь мусить пізнати велич
рідної культури.

Працюючи над молоддю. І то виключно над родженою в Америці. І мущу з оптимізмом ствердити, що збудити у неї інтерес до всього, що українське, не трудно. Та одна трудність все стоїть на перепоні. Наша молодь майже без вимірів бідного походження. Не

знаючи нічого про українське минуле, рідну культуру, легко-важко їй, переконана, що її взагалі нема, є причиною її комплексу нижчости відносно свого українського походження. Це зрештою стріну я теж у деякого із старших. Однак у тої молоді є добра воля пізнати своє і вона зараз ставить вам питання: чи маємо ми українських вчених, мистців, винахідників, рекордистів, чи бодай коли справжній українська держава й таке друге? Підсунете тій молоді одну чи другу книжку, а ще краще та вигідніше, коли самі скажете їй коротко про одне, друге, вона відразу набирає поважного та уважливого підходу до свого українського походження. Неоднораз американсько-український хлопчеп у Стемфорді змінив свій погляд на своє українське походження, коли почув про потужну колісний східно-європейську українську імперію вперед тисячі літ; про українське мистецьке будівництво, про перше у східній Європі незрівняне продовж чотирьох соток літ українське право. Повстання Наукового Інституту Неоднораз українцеві американського уродження випростує національний хребет, може пізнати, що ми такі самі люди як другі народи. Така установа стане живим образом існуючої української науки.

Українську науку поставити на службу нації.

Нині в науці цілого світа є тенденція не замикатися вченому у своєму тісному кабінеті, але оскільки можливо опрацьовувати проблеми, що їх накладає само кипуче життя, які можуть мати безпосереднє примінення. Цей напрям примінення науки є куди ширше практикований в Америці ніж в Європі, як міг я досі зорієнтуватися в методах праці американської науки. До українських науковців українська нація в нинішній момент мусить ставити здвоєні домагання: своє знання поставити на службу нації, що береться за своє буття чи не бути.

Така вимога до українських науковців нині тимбільше пекуча, що живемо саме в розгарі переломових, мабуть на сотки літ історичного значіння подій. Може за пів року, може за рік, два застане нас нова мовна конференція; доля українського народу знов опиниться на дипломатичному столі. Наукове опрацювання слушності українських до-

Американсько-українська мо-
лодь мусить пізнати велич
рідної культури.

магань такі мусить дати український експерт, український науковець.

Саме мої поуніверситетські часи переживав я у критичні часи світової війни та по світової війни і бачив я, яку то безмежну шкоду принесли українській справі ті дипломати, що писали рішальні не-решує державні акти, ноти чи меморіяли на коліні, з натхнення. Краще їх забути, але для по-чнення, для нашої дорогої майбутності згадувати їх треба.

Ніде правди діти, що загальний рівень знання з обсягу українознавства серед української інтелігенції по 20-літнім пануванню Польщі, Чехії та Румунії, по 20-ти літах емігрантського скитальства східно-українських братів сильно понизився. Українські емігранти навчилися на чужині багато практичних, корисних річей, але відстали таки добре від рідного пня; це цілком природний, хоч болючий, процес кожної еміграції. Щось треба робити, щоби підтримувати нитки духовної ланцюжності з Україною.

Представмо собі, що приходить мовна конференція, яку неабислужно шкоду може принести наші може й глибоко ідейна людина, але неспів-дома розмірів свого невеликого знання. Такі річі мусять зробити люди компетентні, кожний у своїй справі. Не говорю вже про те, що вже сама фірма, що та чи друга річ вийшла з боку такої то а та-кої наукової установи, цілком інакше мусить бути прийнята на теми, що рішати будуть про долю народів.

Вчений та громадянство.

Справа організації Українського Наукового Товариства в Америці це річ науковців та громадянства. Перші мусять таку установу створити, другі взяти за свою та підтримати. Тому моя думка, що тих кіль-ка чи кільканадцять українських науковців, які укаліфіковані вже, чи то українськими науковими установами старо-го краю, чи вже американськими, повинні взятися за ту справу та притягнути других до роботи. Як дійсний член та останній містодиректор Історично-Філософської Секції Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, хотів би я стати моральним лучником між тою важною установою старого краю та майбутньою українською науковою установою за океаном. Тому кидаю ту скромну ініціативу під розвагу українських товаришів науковців розкинутих по цілій Америці та Канаді.

Справу організації українських науковців в Америці ставлю у всеукраїнській, абсо-

лютно понадгрупповій площині. Рішальними тут є тільки науковий етаж та українська громадська чесність людини, не її особисті переконання. Таку засаду приймають наукові установи цілого світа, так було досі в українських наукових установах. Французький кардинал Бодри-яр, ректор Католицького Університету в Парижі, засідає без перешкоди в Французькій Академії побіч матеріалістів на добро французької культури.

Поміщення тих думок у

"Свободі" не змінє виложеного стану річ. Вони могли б рівно добре бути поміщені в католицькій, соціалістичній чи націоналістичній пресі. Мишу в "Свободі", бо це одиниць український щоденник та найстарший часопис на американській землі й тому, з природи річ, мусить між ріжними громадськими групами американсько-української збірювати повніть ролі лучника. Таку роллю наприклад в Галичині впродовж десятків літ повнило львівське "Діло".

(Кінець).

„СПІЛЬНИЙ ГРУНТ“

І. Нарешті докончена публікація.

В осені минулого року почав виходити в Нью Йорку новий періодичний журнал „COMMON GROUND“, що поставив собі сповняти потребу, котру можна було відчувати здавна.

Виходила ця потреба з самих фактів культурного життя Америки, головню відношення між так званою старою й новою імміграцією. Первісний поселенці Нового Світу, що були переважно англо-саксонської національності й протестантської релігії, наклали на Америку своє глибоке клеймо. Вони стали панівною верствою, культурно, суспільно, економічно, політично. Протягом останнього століття люди інших народностей, культур, мов, розвинулися чисельно до одної третини населення; вони не є ні англо-сакси по національності, ні протестанти по релігії. До того тут є коло 13 мільонів людей чорної раси. Взаїмні відношення між цими групами стали питанням великого практичного знання. Витворилася складна ситуація, котра має в собі зародки великих небезпек для цього краю, котра може підірвати подолання й будучність Америки, якщо вона не буде як слід поладована. Щоби допомогти їй розвинути розумно, почато видавництво періодичного журналу, який має ставити справи відношення культурних груп в Америці в центрі своїх спостережень.

По причині обмежених фінансів журнал почав виходити як кварталник. Покищо по-явилися два номери зошити, один за січень 1940., другий за зиму 1941. року.

Нова програма відносин між культурами.

Передовсім щодо програмових статей, то найзамітнішою є заява редактора журналу, котрим обрано відомого американського автора словінського походження Луїса Адам-ника.

В своїй статті під наголовком „Кріза є нагодаю“, поміщений у першому зошиті, Адам-ник представляє якраз те, що він підсуває своїм наголовком. Що Америці грозить із зовні, про це сказав націстичний міністер Геббельс у приватності свого товариша Равіншінга: „Америка нині вже не буде для нас ніякою небезпекною. Ніщо не буде такою легкою справою, як викликати в Злучених Державах кроваву революцію. Ні одна країна не має стільки суспільних і расових напружень. Ми зможемо там грати на багатьох струнах“.

Слова Геббельса звертають увагу на ту небезпеку, яка могла би грозити Америці від мішанини рас і народів. Небезпека є впливом „психологічної громадянської війни“ між тими групами. Однак цю мішанину можна обернути в силу, коли замість підчеркування ріжниць підкреслювати спільності, класти натиск на мотиви, почування й забаган-ня, що нас усіх сюди привели. Отже розумним завданням американців повинно бути по-

класти край психологічній громадянській війні, перестати протичужиницькі цю кування, расові рухи, всякі насильні американізаційні походи і т. і.

Якої американізації треба.

Американізація, каже Адам-ник, повинна бути справжня. Вона повинна обніматися не лише новою імміграцією, але й старою. Американізація повинна скористати з того, що в Америці зібрані люди 60 ріжних культур. З цієї мішанини можна створити найкращу культуру в світі. Америка не може вже обмежитися до одної культури, англо-саксонської, протестантської та відноситься з недовірою і упередженням до всіх інших. Така суспільна політика доведе до роздроблення Америки на частини, з котрих кожна буде гнати від осередку в іншому напрямі, викинена туди нетерпимістю й упередженням до всіх інших культур.

Терпимість, якої треба в Америці, це не негативна терпимість, пасивне прийняття й знощення інших груп, а активна, позитивна, яка хоче пізнати інші культури й присвоїти з них кращі прояви. Американська культура має бути зібранням всіх складових культур в Америці.

У такій програмі бачить Адам-ник можливість перемоги демократії над тоталітаризмом в Америці.

Організація для справи.

Для переведення в життя таких думок повстала в 1939. р. „Спільна Рада для Американської Єдності“, що покляла собі за завдання:

- 1) допомогти створенню серед американського народу єдності й взаємного розуміння, що є впливом спільного громадянства, спільної віри в демократію й ідеали свободи, ставлення спільного добра вище інтересів якоїнебудь групи, і прийняти справжнього й правного, всіх громадян, без огляду на їх національне й расове походження, за рівних співробітників американського громадянства;
- 2) розвивати оцінювання вартостей, які приписує кожна група Америці, підтримувати свободу бути іншим та зохочувати до розвою такої американської культури, яка справді представляла би всі елементи, що складаються на американській землі;
- 3) поборювати нетерпимість і понижування задля чужинського походження, раси або національності;
- 4) допомогти людям, родженим на чужині, та їх дітям розвинути свої спеціальні проблеми приношення, пізнати й оцінити свою спеціальну культурну спадщину та брати повну й конструктивну участь в американському житті.

Так виглядає програма організації й журналу. Два дотеперішні зошити видання ілюструють вимовно її практичне переведення.

(Далі буде)

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ЮЛІАН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(3)

Лемківська земля багата в ріжкі підземні скарби. Побіч нафти, залізної руди, покладав земного вогню, гіпсу, будівельного каміння і твердого дорожнього шутру в карпатських ріках, найбільше багатство Лемківщини — це лінійні-мінеральні джерела в Швидиці, Кришні, Жестові, Ризанові, Івоничу, Вірхомлі, Високій, Вапніні, Нергері, Ганьчові, Радоніні й в інших. Взагалі на цілому Лемківському Підкарпатті та Закарпатті знаходяться неопінені природні скарби. — Однак лемко з тих скарбів не має жайке ніякого хісна.

Колись Карпатські сторони були густо залісені, сьогодні тут є вже багато лісних прогалин. Також із численної звірини і пташин мало нині лишилось, медведів та рисів уже порівсім нема, а вовків, диків і

гала від Сяну (далеко на захід), легко було примирити бідне лемківське плем'я. Однак самі чужинці, що натискали на нашу країну зі сходу, другі з півночі і з півночі, з часом самі піддалися під вплив нашої культури, в старовину дуже високої (будова церков, чудові питомо-лемківські пісні, звичай-обичаї) та поволі самі українзувалися, але одночасно ця частина нашого народу, що була наражена на натиск із заходу, зачинала звільня слабнути, піддаватися сильнішому противникові та затручувати свою окремішну народність.

Цим пояснюється, що наші західні та південні сусіди зачали чимраз більше зростати всилу на нашій землі, тим більше, що багато наших людей, навиклих до вигоди, переходило звичайно доволі скоро туди, де було забезпечене спокійне, безжурне життя. Цим треба пояснити, що ми поволі втрачали й бояр і міщан, що при народности та вірі зісталися самі селяни, чим також треба пояснити, що на Лемківщині лишилися так ма-

ло паміток української давнини.

Про походження лемків наука до тепер не могла багато сказати. Самі мешканці гір звуть себе не тільки лемками, а також донедавна звали себе русинами, руськими людьми, тепер уже й українцями. Назва лемко є чисто українська. Лемко або лемчак — ця назва пішла від слова на Лемківщині загально вживаного „лем“, а подальше звучить „лен“, або „лем“, не-значить: йно, щойно, тільки (лише, лишень). З початку мабуть ця назва була призовкою, що правдоподібно виплила від сусідніх бовчан. Обидва ті „племени“ взаємно перездражувалися. Бойки називали своїх сусідів „лемками“ від „лем“, а лемки знов „бойками“ від частини „бой“, за Карпатами називаються нинішні „лемшани“, коли вживають частини „лем“, або „лишани“, коли вживають частини „лиш“ тільки. З часом ті назви затратили призначення та тепер не мають наменшого відтінку погорди чи легковаження. Расово лемки, це чисто етнічний рас, — чужі домішки

дуже невеликі. Лемки рішучо належать не до чужих народів або племен (шведи, румуни, волохи), як думали деякі дослідники*), але до українського народу.

Скільки є всіх лемків? По цей бік Карпат, на нашій стороні живе понад 250 тисяч лемків, на Закарпатті 150 тисяч, знову на еміграції в Америці, Канаді, Аргентині, Бразилії живе понад 250 тисяч. З давня осіли та живуть лемки в Югославії, в околицях Бачки, звані бачванськими лемками, коло 50 тисяч. Також на мадирських землях, в околиці Нірегізая за Тисою (ріка на Уграх впливає до Дунаю), поселились перед війною 4 родини з Лоського к. Роли та 8 родин з Климківки в Горлицькій.

Отже разом усіх лемків-українців живе понад 650 тисяч.

(Дальше буде.)

*) Лозинський Бр. Galicjana. Kilka ob-razkow z pierwotnych lat historii galicyjskiej. Lwów, 1872...

Bała. A. Małeńkowski, Pierwotne dzieje Polski i Litwy, Warszawa, 1846

З ДНЯ

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВІЙНА В АФРИЦІ.

Генсон Болдвин, військовий коментатор часопису „Н. Й. Таймс“, пише в тій газеті з 23 січня ц. р., що до найдивніших випадків у війні, повний несподіванок, війні належить британська офензива в Північній Африці, звернена проти італійців. Він каже, що ця офензива є зовсім випадкова. Бритійські війська дістали приказ посприяти здобути Сіді Барані, себто те місто, яке італійці забрали від британців тому кілька місяців. Коли впродовж трьох днів британським військам не вдалося здобути міста, вони мали припинити наступ і зовсім залишити дальшу офензиву. Ціла тактика британських військ малаб тоді далі оборонний характер. Бритійці дали шадливі свої сили, без бою відступили перед переважними італійськими силами, а в сутички входили лише у деяких незначних випадках. Іх ціллю булоб лише ссинувати наступ італійців на Єгипет і Суецький канал, а не побивати італійську експедиційну армію.

СТАЛОСЬ ІНАКШЕ.

Але сталося щось зовсім несподіване. Бритійські війська так легко здобули Сіді Барані і взяли таку велику добычу в воєнних машинах і полонених, що їх скоріло піднялися далі за італійською армією. Італійська армія почала відступати. В тім коротеньким змагу показалося щось таке, що британська команда віддавна підозрівала, але не була чого певна: італійська армія, під оглядом моралі і вивінування воєнними машинами далі є ще дуже підрадна. Хоч вона ніколи не далеко краща від тої армії, яку мала Італія підчас минулої світової війни, та цей поступ зробили не лише італійська, але також чужі армії. У висліді, в порівнянні до чужих армій, зокрема до англійської, італійська далі залишається на тім самім низькім рівні, а хто зна, чи не злетіла ще більше вниз.

ДАЛЬША ОФЕНЗИВА.

По здобуттю Сіді Барані британці пігнулися далі за італійцями, здобули Солум, перейшли лінійську границю і почали війну вже на чисто італійській території. Вони отримали сильну італійську твердиню Бардію, по короткім часі обложи її взяли, забираючи водночас коло 30,000 бранців. А тепер взяли другу твердиню Тобрук і знов пару десятків тисяч бранців. Генсон Болдвин обчислює, що британці знищили — вбили, або взяли в полон — половину італійської армії в Північній Африці, що була під проводом генерала Граціані. З 200 тисяч війська Граціанію залишилося лише сто тисяч. Крім того італійці втратили величезні військові запаси, воєнні машини, які зчегри збільшили запаси британців.

Тобрук має дуже добру пристань, через яку британці зможуть тепер засобляти свою армію матеріялами і людськими резервами. З другого боку всяка поміч італійській армії з матернього краю буде утруднена. Якщо держави „осі“ не скупчать своїх великих сил, щоб прогнати з тих теренів британські воєнні кораблі і післати генералови Граціанію поміч, британські війська під проводом генерала Вавела будуть далі посуватися, візьмуть місто Дарну, опісля Бенгазі, увірвуться до Триполісу і зовсім виженуть італійців з Північної Африки.

ЛЕДАЧИСТЬ ІТАЛІЙЦІВ.

Нема сумніву, що італійці назагал дуже але бються. Вони все але бились. Але взявши під увагу „воєвничість“ Мусоліні та його науку, яка вчила „жити небезпечно“, так дивно видається теперішня ледачість італійської армії. Колоніст Вестбрук Пеглер, обговорюючи цю несправність італійської армії, каже, що Мусоліні такий є „союзником“ Англії. Бо своєю ледачістю він завдає чимало клопоту ворогові Англії, Гітлерови. Тепер вже зрозуміло, пише далі Пеглер, чому альянти не дуже квапилися перехилити Мусоліні на свій бік, а чому Гітлер настоював на Мусоліні, щоб той якнайдовше до війни не втручався. Якби Мусоліні був пішов до війни по боці альянтів, Гітлер був би впродовж кількох тижнів захопив Італію і осадився на Середземній морі. Нині йому не випадає захоплювати Італію, бо це його союзник. Та з другого боку мусить раз-у-раз посылати поміч, щоб того союзника рятувати з біди.

ДІЙСНІ ПРИЧИНИ.

Можливо, що італійський характер не є воєвничий з природи. Тому навчання Мусоліні не дали бажаного успіху. Та правдоподібнішим є те, що загранична політика Італії ніколи не мала морального обґрунтування. В заграничній політиці італійці все були дуже вираховані і отверто говорили про використання ситуації та про грубо егоїстичні національні цілі. Тих цілей Італія ніколи не прикривала якимись вищими етичними засадами, а навпаки, гордилася, мовляв, яка Італія хитра і як переходить на один чи другий бік, щоби годі, коли виразно бачить програ одну з воюючих сторін.

Такий неетичний підхід не може викликати ентузіазму і правдивого ідеалізму серед воїнів. Бо той воїн має таке внутрішнє переконання, що не суттєві інтереси його нації, не якісь глибоко етичні засади входять у гру, тільки мудрація державних політиків, в нинішнім випадку — диктатора Мусоліні.

Німечкий воєн переконаний, що інші народи робили по першій війні Німеччині кривду. Він далі переконаний, що Німеччина буде або дуже сильна, або цілком розгромлена. Англіійський воєн знає, що коли Англія програє, матерній край буде виголодженний голодом. Домінійльний воєн знає, що без матернього краю, Англії, його край попаде в чинюс неволю. Знову про італійського воєна можна сказати, що він бореться за — „що хто дасть“, чи — „хто дасть більше“. А за це нікому не хотілосяб так дуже вмирати.

НА ЛЕТНИХ МАНЕВРАХ. „Приятели“ слідають за появою „ворожих“ цтків.

ЖИВИЙ СВИДОК. (Докінчення).

Чи є які лікарі і шпиталі? — Лікарі, що були за Польщі, так і є. Одак не лічать, тому, бо нема чим. Я сховався цілий Львів і не дістав одної таблички аспірини. Ліків взагалі зовсім нема. Щодо шпиталів, то шпиталі є так звані „казонні“. До тих шпиталів посилають всіх і вся. І всіх там переглядають досить старанно, переводять в хороше екзамінацію, стукають, слухають, міряють, важають. Багато питають. Опісля пишуть. І на останку відсилають до дому, жадної медицини не дають бо нема і кажуть кождому, що ти незадовго будеш здоров. На тім кінчиться лічення. Але вони то все добре числять, кілько перейшло людей через такий шпиталь. Опісля пишуть в часописах, що в таким то місті через такий то і такий шпиталь перейшло тільки і тільки людей і ніхто в шпиталі не вмер. Так добре лічать.

Чи большеви робить яку різницю між поляками і українцями? — Не роблять різниці жадної, всіх однаково стрижають і голять.

Чи є яке тертя тепер між поляками і українцями? Нема жадного тертя. Як здібляється, то питає оден другого — ну, що буде далі?

Як же тоді большевики самі собою виглядають? Чи то культурний нарід, чи такий, як подають большевицькі часописи, що всі в Росії вчені й інтелегентний нарід? — Про їх культуру й інтелегенцію то я вам скажу так: На початку, коли прийшли москалі по склапах все викупили, а решту забрали. За ними прийшли їх жінки. Я самий бачив на свої очі, як російські жінки не вміли вбратися в того „буржуазне“ вбрання, бо не знали, що котре і до чого. Під присягою кажу вам, що бачив, як жінки комісарів в білий день побиралися в нічні сорочки або „піджами“, і парадували по місті. В однім місті стався такий випадок: до районного комісара приїхала несподівано жінка з Росії. Приїхала брудна і в лахах. Комісар її свари, чому його не повідомила, бо був би післав її вбрання, щоби не іхала як чудо. Ну, але сталося. Зараз тоту жінку наші „галицьки“ запали до вайни змили з неї всі московські комуністичні брудни, випудрували, зібрали і зробили з неї „панно комісарову“. Опісля ту панно комісарову садять за чисто застелений стіл, а на столі повно всякого м'яса і білого хліба. Жінка оглядає те все і впадає в істерію, починає заводити, нас обдурили комуністи, казали пам, що в Росії рай, а всюда по світі біда і голод. А ось тепер я бачу, що те все брехня. Я вертаю інше той ночі в Сибір. Коли того комісара спитати, чи не можна би якось уникнути того Сибіру, він каже: „Ну, чому ні. Але що ти можеш мені за те дати?“ Як хто інше щось має, якесь заховане у вбрання, або, щось інше, або і гроші, то він це все забере і лишить ту родину в спокою на якийсь час, хотия пізніше він знов по него прийде.

Але що сталося з нашими комуністами, з тими нашими „рідними“, домашніми? — Ім зразу було досить добре, але недовго. Вони зробили свою сабачу роботу, видали всіх наших добрих діяльних людей в руки комісарів, і їх опісля розстріляли або вивезли. А коли вже не було комісарам наших комуністів потрібно, заплатили і їм комісарі сабачу плату за їх сабачу службу. Задали їх по одному арештувати. Нарешті десь по одному без відома почали пропадати. Що з ними сталося ніхто напевно не скаже.

не вдалося, витяг револьвер, і там за столом поживив її трупом.

Що сталося з кольтоністами, що сіли на двірський земель? — Всі кольтоністи і всі, що поселилися на скарбових землях і живуть троха збитою масою і творять якесь село, позітали ненарушені. Всі, що мешкали осібно по полях, шось як в Америці на фармах, навіть старі забудовання, далеко від села, знищили, розібрали так, що і сліду по них не стало. Взагалі, не може ніхто мешкати поза селом, або містом.

Що діється, коли хтось не може заплатити податку? — В тім випадку приходять комісії і перешукують дуже точно, і якщо на обійство, чи то в хаті щось знайде, що має якусь вартість, крім того що на чоловіці, то кажуть — а ось це маеш що продати, продай і заплати.

А що роблять коли вже зовсім нема що продати? Чи забирають грунт? — В таким разі треба робити подання до комісаріату. Комісарят посилає комісара ствердити, чи се правда? І коли вже зовсім не знайде нічого, крім того, що на нім, то тоді се треба робити друге подання до „батька“ Сталіна, щоби дозволив йому залишити гадзівство і піти з торбами куда хоче. Самому без подання опустити господарства не вільно. За те чекає кара — Сибір.

В який спосіб переводять села в колективні? Чи вже котрі села перейшли в колективні? — Так, вже є села, що перейшли в колективні, а робиться се так: Коли на селі люди бачать, що поєдинчо деякі газди пропадають, і що то їм всім грозить, то щоби ратувати, бодай ніде не іхати, закладають, що може буде ліпше піти в колективні. Отож, в тім випадку треба робити подання до „батька“ Сталіна. А коли Сталін дасть позволення тоді приходять комісарі і все, що знаходиться в селі, в людей, як збіжжя, худоба, свині, паша, бараболи, капуста, плуги, вози і всяке знаряддя, забирають на вагони, і везуть в Росію. Аж за якийсь час приходять знов з Росії до того колективу так званий „предналог“, наділі на тільки то осілого хліба і ще дечого, та на тільки то гектарів худоби та іншого знаряддя.

Чи беруть наших хлопців до війська? — Так, беруть, але хто має когось за границею, того не беруть. Але всіх тих, що мають когось з родини за границею, вивозять.

Чи можна чимсь випроситися, або викупитися, щоби уникнути Сибіру? — Так, можна. А ось так: приходять собі комісар на обійсть, всюда заглядає, щось там пише, а далі заявляє: „Тобі чоловіче з родиною треба піти в Сибір“. Коли того комісара спитати, чи не можна би якось уникнути того Сибіру, він каже: „Ну, чому ні. Але що ти можеш мені за те дати?“ Як хто інше щось має, якесь заховане у вбрання, або, щось інше, або і гроші, то він це все забере і лишить ту родину в спокою на якийсь час, хотия пізніше він знов по него прийде.

Але що сталося з нашими комуністами, з тими нашими „рідними“, домашніми? — Ім зразу було досить добре, але недовго. Вони зробили свою сабачу роботу, видали всіх наших добрих діяльних людей в руки комісарів, і їх опісля розстріляли або вивезли. А коли вже не було комісарам наших комуністів потрібно, заплатили і їм комісарі сабачу плату за їх сабачу службу. Задали їх по одному арештувати. Нарешті десь по одному без відома почали пропадати. Що з ними сталося ніхто напевно не скаже.

Але їх нема. А як же де який на показ залишився, то дуже бідний. Ті комуністи, що ще залишилися, каються і жалують свого вчинку. І говорять, що я колись захвалював комунізм, а нині я не можу людям в очі глянути, бо знаю, що я причинився до такого нещастя, ніколи не припускаючи, щоби в комуні люди з людьми могли щось подібного робити.

Хтож ті комісарі, чи всі вони москалі чи є між ними може і українці?

Комісарів родовитих москалів дуже мало, хіба на прикрасу. Майже всі вони іншого, чужого походження, з російськими назвиськами.

Чи були які каральні експедиції?

Так, були, але не такі гвалтовні. Ось, наприклад, в однім місті приїхала товарищка-комісар, до неї приводили наших арештованих хлопців студентів і інших визначних людей, скучих. Ставляють їх рядом попри стіну, п'ять, шість людей. Вона в військовій шапці, набік заложеної, переходить попри них, гарненько всміхається, навіть пожартує, а потім обертається до них спиною, витягає револьвер, дивиться в дзеркало, і через плече по одному стріляє. Скінчила роботу, з задоволенням, приговорює до револьвера: „Ну, што, позавтракаєш зраня? Завтра получиш больше“. Таких історій багато.

Що ви бачили, коли перетіли через Росію і через Україну? Чи є там які села? — Зовсім сіл в Росії не здибав. Села знищені, видніють хіба, шось в роді бараків і то дуже бідні, з дощок, накріті бурянами, навіть рідко подібати сомою критих.

В Галичині будинки покриті бляхою, здають і вивозять бляху в Росію.

Ну, а щож оповідають про Росію салдати? як там в Росії? — На кожний запит відповідають „так“. Є в вас ма- сень? Так. Є в вас худоба? Так. Є в вас цукру доста? Так. Є в вас худоба? Так. Є в вас Гондурас, (це такий край в середній Америці)? Так. На кожний запит, який він не був, одна відповідь: Так.

Що сталося з читальнями, і іншими просвітними інституціями? — Всі книжки спалені, будинки знищені.

Чи є які трудніщі дістатися до Америки? — Так, досить трудно. Але у Львові хто має \$1,000, може дістати легальний паспорт, і всі інші потрібні папери до подорожі без клопоту.

Ось на тім кінці розмову з чоловіком, що жив через цілий рік в царстві „товаришів“ Сталіна. Оповідан ще дешево багато, але я пишу тільки те, що важніше.

З повище наведених питань і відповідей кождий зрозуміє дійсний стан в царстві сатани. Не поможеж штучно писані листи, закукуречені „товаришів“. Знаю напевно, що всі „товариші“ скажуть, що то брехня. Та що робити, нехай кажуть. Знаю кількох „товаришів“ з Дітройта, що їздили до Сталіна, але довго чомусь там не були, задевши що з душею втікли. Знаю одного, що його жінку замордували „товариші“ в тюрмі, і він самий задевши втік до Америки. Проте деякі з них кажуть, що в Росії найкраще живеться, навіть краще чим в Америці. Здається, що тих горбатих і могила не направить.

Йосиф Крук. Дітройт, Міш.

РЕЛІГІЙНІ ГОДИНИ В ШКОЛАХ

НЮ ЙОРК. — Внаслідок ухваленого стейтвого закону зачнуться з місяцем лютім години релігійного навчання по державних і міських школах. Діти зможуть на одну годину в тиждень піти на науку того духовного провідника, якого вони, як їх родичи, собі виберуть.

ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ДЕПОРТАЦІЇ.—Принцеса Гогенлое, котру американський уряд хоче депортувати за її нацистичні симпатії, пішла до шпиталю в Пальмо Альто, в Каліфорнії, і домагається завішення приказу депортації.

КОМУНІКАТ

Комітету Ювілейного Свята на честь Митрополита Андрія Шептицького.

Є єдинодушна опінія, що концерт на честь Митрополита Андрія, улажений в Ню Йорку в неділю, 29. грудня 1940. р., був повним успіхом змагань Комітету. За це належить велике признання й подяка тим, що довели до цього успіху. Щиру подяку складаємо цією дорсгою Вп. Артистам: Проф. д-рові Олександрові Кошицеві, як диригентови Злучених Хорів, зорганізованих Вп. п. Теодосієм Касковим, управителем Хору Боян з Нюарку. Інші хори, що брали участь такі: Український Хор з Ню Йорку (управитель Т. Онуфрик); хор Боян з Понкерс (управитель М. Фатюк); хор ім. Лисенка з Джерзі Сіті (упр. В. Гела); хор Української Молоді з Брукліна (упр. В. Савицький); хор Боян з Елизабет (упр. М. Ядловський); хор Боян з Порт Амбоя (упр. С. Габбар). Усім їм належить рівна подяка. Подяка солістам: примадонні Марії Сокіл, проф. д-рові Антонові Рудницькому, проф. Романові Придаткевичу, панні Вірі Стеткевичівній. Бесідникам: послові Стефанові Яремі, д-рові Луці Мишущі. Подяка газетам за широкий розголос спеціальними статтями: Свободі, Америці, Шляхові, Україні, Тризубові, Нашому Стягові, а проф. д-рові Миколі Чубатову за статтю, що вийшла окремою брошурою.

Рахунковий звіт концерту представляється так: Приходи з продажі білетів, з Памяткової Книжки і брошури виносять дол. 1,671.44; розход: на нагороду артистів, „зворот коштів дороги хорам, оголошення, винаєм салі Тавн Гол, друк брошури виносять дол. 1,585.04. Чистий дохід дол. 86.40. До того добровільні жертви від о. В. Зацерковного дол. 5.60, Касіяна Добрянського 1, Марії Семчишини 1, Еви Збожарської 2, Йосифа Зазулки 2, Ірини Таранської 2, разом 13.60. Отже чистий дохід, себто суму дол. 100.00, згідно з рішенням Комітету Ювілейного Свята, призначено на стипендійний фонд ім. Митрополита Шептицького в Українській Колегії в Стемфорді і відіслано до розпорядності Пресвітеріального Єпископського Ординаріату в Філадельфії. Комітет має ще до розпродажі півтори тисячі примірників брошури д-ра Чубатого п. н. „Митрополит задляний у столітті минулого та майбутнього України“.

Проголошуючи отсей звіт, Комітет Ювілейного Свята на честь Митрополита Шептицького складає теж подяку всьому Українському Громадянству за щиру і зважана підтримку цієї великої справи. Іван, Єпископ пом., Голова Комітету.

НАТИСК НА УЧИТЕЛЬСКУ ЮНІЮ

Суд дав дозвіл на арешт учителя школи ім. Джоржа Вашингтона в Ню Йорку, Чарлса Гендлеса, за те, що він, як президент учительської юнії відмовляється стейтовому комітету розшуків комуністичної діяльності в Ню Йорку предложити список своєї юнії. А та юнія, як виказували недавно свідки, є просіяла комунізмом.

ГРЕКИ ВІДПИРАЮТЬ ВЕЛИКУ ІТАЛІЙСКУ ОФЕНЗИВУ

З того, що пише грецька преса, виходить, що в Альбанії мається до діла з широкою італійською офензивою, веденою дуже завзято. Та грецьке воєнне зйомлення подає, що всі італійські наступи зістали відбиті, а грекам попало в руки більше число полонених як колинебудь. Італійські звідомлення подають про бомбардування пристані Сальоніки.

УКРАЇНСЬКІ СІННІ КАЛЕНДАРІ на 1941 РІК

- у гарних кольорах
- Календарі друковані українською мовою
- Свята означені чітким червоним друком

25 центів один 25 5 за \$1.00

Гуртові ціни подаємо на більшій замовлення. Належність треба посылати разом із замовленням. На С. О. D. не висилається.

- Молода Українка
- Гуцул на полонині
- Паталка Полтавка
- Маруся з Івасем кодо крижні
- Сини Мої, Гайдамаки
- Ангел Хоронитель на дільни на мості
- Ангел хоронить дітей перед поїздом
- Ангел хоронить дітей в човні
- Фарма: діти й качки
- Маленька дівчина з північними в горах
- Фарма: жінка, діти збирають яблука
- Криєнд: гори, город, хата, озеро
- Роздество Твоє, Христе Боже наш
- Пресв. Серце Ісуса Христа
- Пресв. Серце Преч. Діви Марії
- Матір Божя і св. Тереса

Замовлення слати на адресу: „СВОБОДА“ 81-83 Grand Street. Jersey City, N. J.

Юліан Я. Бабій.

ВІДГУКИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ НА ГАЛИЦЬКІМ ПІДГІРІ

(Із минулого села Лдзіного калуського повіту й околиці на основі історичних актів).

Вістки про великі перемоги Хмельницького скоро докотилися до Галичини. Дісталися вони й на Підгір'я, до Калущини й Долиниці, не минули, ясна річ, і села Лдзіного.

Вже в травні 1648. р. стало тут та в околиці неспокійно. Селяни, що досі поспішно робили три дні в тиждень панщину, почали протиставитися. Шляхтич Андрій Сваричовський, пан Топільська, не чувся вже безпечним у своєму дворі, хоч його оберігав глибокий рів і високий силісний частокіл, а за ним озброєні слуги. Тимто перенісся із жінкою Мариною, дітьми і ціннішим добром до свого тестя на замок у Борні. Але йому не поталанило, бо саме тоді напали на замок селяни сусідніх сіл разом із „бескидниками“¹⁾, замок добули, жінку оббили, бухами топирців, одну дитину вбили, другу так понекли, що незабаром умерла, і все добро розграбували²⁾.

Такі напади на панські двори в тому часі були дуже часті. Тимто шляхта галицького воєводства, що до нього нале-

жало, Людям дошкулювали, й вони втікали з сіл. І так тоді втекло 21 селян із Лдзіного.

Все це доливало оливи до вогню, і коли Богдан Хмельницький, 23. вересня 1648. р. розбивши польське військо під Пилипцями, з початком жовтня йшов до Галичини, весь край спалахнув полум'ям повстань. По дорозі під Львів відлучувалися від головної армії поодинокі відділи козаків, що порозбидалися по всій Галичині. Мабути, між 5. і 15. жовтня прийшли козаки й до Калуща. Тоді по всьому калуському й долиньському Підгір'ю запалили панські двори й замки та поклали кров. Тут майже всі села пристали до повстання. За три місяці від жовтня до кінця грудня, всі замки, шляхетські двори й костели лягли тут у звалинах. Та дісталося не лише шляхті, латинникам і жидом, а потерпіли чимало й ті селяни, що з якихось причин не хотіли йти з бунтівниками.

Осередком усіх рухів був Калущ. Провід у всіх більших походах вели калуські міщани. Часто на чолі збунтованих селян ставала й українська шляхта, якої на Підгір'ї було ще досить. Не рідко село виступало під проводом своїх святишників, чи як тоді казали „попів“, що дуже близько стояли до простого народу, були мало освічені, зрівняні з „хлопством“, робили деколи панщину.

Вся довколишня польська шляхта сховалася була за мурі рожнітвського замку, досить сильно укріпленого. Добувати цей замок вибралася під проводом „калуських“ міщан, величезна громада збунтованих людей із майже всіх сіл обох згаданих повітів: зібралися їх яких чотири тисячі. Між іншими у скаргах числять 19 бунтівників Лдзіного³⁾, із Красного попа з синами та побережника Данила з Камня — попа Малиша і т. д. Були тоді піп із Грабівки, що здобув собі лиш шіроку славу. Зпоміж калуських міщан визначилися: піп Душень, Гнат Лисий, Тимко Мельників і ін. Уся ця громада, піднявши хоругви, як закидують скарги — з гарматами, гаківницями, „за прикладом Хмельницького“, пограбувала спершу та спалила в Топільську двір Андрія Сваричовського, якого тоді не було дома, далі знищила в Рівні двір Ядвіги Косаковської, якої теж не застала, бо вона загоді втекла до Рожнітова. Селяни розграбували все, ще й кухарку пані Марушку мучили й хотіли топити, щоб сказала, де панні гроші. З Рівні повернули до Сваричева. Тут пограбували і спалили двір Вой-

цеха Сваричовського, те саме вчинили в Маніулові Понітовському — а тоді пішли на ріжнітвський замок. Шляхта змирнулася, що тоді буде вдержатися, полишив все набиране добро й утекла „тішки з душами, жінками й дітьми на конях, бо возами було важко“. Селяни забрали все до чиста й пігнали за втікачами. Одних догнали дні милі від Рожнітова в Велдіж (п. Долина) й, напавши вночі, багато повбивали. Войцех Сваричовський і Ядвіга Косаковська втікали лісами, але в Новоселіці (п. Долина) переймали їх тамошній ватаман із синами і, приложивши сокиру до шиї, забрав все, що це мали при собі, передусім гроші.

Розбивши так шляхту, вся громада верталася із добутич. Деякі при цьому спалили ще двір Понітовського у Креховичах, забрали всю його худобу й покарали креховичських селян за те, що не прилучилися до руху: їх обдерли, як їх пана, мучили та били.

Два тижні після цього походу — знову ціла громада, отже й селяни з Лузіного, йшла на Долину. По дорозі спалили в Креховичах двір долиньського підстарости, Евзебія Яшовського. Його піддані хотіли боронити панського добра, але їх розігнали і двірських слуг побили. Жертвою внів і двір Станіслава Романовського у Брошні. В самій Долині пограбували спершу костел св. Анни, а відтак кинулися на поляків і жидів, забираючи в них увесь їх добіток. Багато жидів повтікало аж у гірську закутину, до Суходола (п. Долина). Туди поховував свої дорожчі речі й речі старости Даниловича згаданий Яшовський. Всього цього добра беріг тамошній ватаман Федько. Та бунтівники в погоні загналися й до Суходола, багато жидів повбивали, знищили хату Федька, що не хотів показати, де сховані панські скарби, — та все позабирали. І польські міщани, що втікали з Долини, мусіли все своє віддати селянам у Рахні, Велдіж, Лодні у їх селах.

Подібні походи цієї громади повторилися в місяцях жовтня, листопада і грудня — за той час обчищено обидва повіти зовсім. Ходили разом, а як що до чого, розділювалися на дрібні громади, грабуючи.

Селяни із Лдзіного брали участь іще в поході на Студинку, де калуські міщани з допомогою селян із Пйла, Грабівки, Берлогів, Камня, Лузіного, Угринова, Новиці й ін. добули замок Григорія Пржицького. При цій нагоді понищили хати селян, де були сховані речі того пана. Бунтівники з Лдзіного помагали нищити замок Анни Яблоновської в Перегіньську. Мабути, ходили вони разом із селянами з Мостища, Копанок, Камня й ін. сіл під проводом сланого попа з Грабівки на двір Павла Гедзінського у Зборі (п. Калущ).

Українські селяни, нищачи і вбиваючи панів, думали собі, що пани вже сюди не повернуться, що не буде вже панщини, що грецька віра не буде вже в лоніженні, що скрізь запанує козацький лад. Та не так сталося. З початком грудня козаки пішли з Галичини, й не стало тих, що підтримували всі народні рухи. А в сіл за козаками почали вступоводити військових відділів, напавши польські пани й відбирати свої добра й покинуті становища. Селяни не могли боронитися, бо не було доброго, одноцілого проводу, не було організації й єдності, не стало й опори — козаків, до того гостра зима утруднювала всякі надії. І за кілька тижнів стало все, як було.

Найдовше ще бунтувалося калусько-долиньське Підгір'я. Тут іще на весну 1649. р. не було спокою. От, нпр., уже по відході козаків, селяни з Берліг, Довгого й сусідніх сіл, під проводом попа Степана, цілих шість тижнів крутилися по околиці. Спалили в Тужилівці двір Сержовецького, а молоді дідичу, що вернулася додому, думаючи, що вже все безпечно, — втопили в Лімніці. Тужилівським селянам, що боронили своєї, видко, доброї пані — це довго потім робили різні пакости. Галицька шляхта мусіла ще в березні 1649. р. ухвалити вербунок нового війська проти „невгамованих бунтівників і для вложення підданських серць у давній послух“.

Та нарешті мусіла покортися й Калущина й Долиньщина. Багато мешканців повтікало тоді перед гострими карами — то на Угорщину, то до козаків. Певно, що й із Лдзіного пішли тоді „в світ за очі“ ті, що не хотіли вертатися до панщини; ті ж, що залишилися, мусіли далі тягти панщину яро...

ЗБОРИ ПІДПІСІВ У. Н. СОЮЗУ

ПІТСБУРГ, ПА. Місячні збори Бр. св. Ів. Християн, від. 96, відбулися в неділю, 2. лютого, точно в годині 1. пообіді, у домі Пер. У. Товариства, 723 Carbon St. S. S. Всі члени і членині позначилися виступом на збори, бо є важні справи до позгодження. Відтак буде вибір делегата на конвенцію У. Н. Союзу. Напоминаємо довгоочікуваних членів, щоб швидше приїжджали до зборів, бо в противному разі будуть суспендовані. Хто з членів не має ще своїх літ у Союзі, то най запіше. Може дістати 3 роки грамоти. — Іван Войтович, предс.; Ім. Василік, секр. кас.

ІОНКЕРС, Н. Я. Місячні збори Тов. св. Андрея, від. 12, відбулися в неділю, 2. лютого, в годині 2. пообіді, в галі церковній. Кожний член повинен був бути на збори, бо буде вибір делегата на конвенцію. — П. Федорко, секр.

ШКАГО, ІЛЛ. Річні збори Тов. ім. Дмитра Вітовського, від. 301, відбулися в неділю, 5. січня. Вибрано уряд на 1941. рік, як слідує: Іван Медзак, предс.; Антін Сенчук, заст. Костя Гавличинський, кас.; Стефан Семенюк, рек. секр.; Михайло Германюк, фін. секр.; Теодор Кушницький і Антін Галушак, контр. комісія. На цих зборах рішено не збирати більше 50 чл. як член помре, але рішено зробити пікнік на ту ціль. Якщо який член не буде на пікніку присутній, то має заплатити 1 дол. до каси на ту ціль. Збори рішили, щоб післили з каси \$5 на Українське Бюро в Вашингтоні і \$5 кождий для парохії. Збори віділау будуть відбуватися так, як і попередно, а не кожного місяця в першу неділю по першій по Ст. Божій на парохіяльній галі, 1944 В. Ірі вул. — І. Медзак, предс.; К. Гавличинський, кас.; М. Горний, секр.

ГОЛУК, МАСС. Збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 52, відбулися в неділю, 2. лютого, точно в годині 1. пообіді, в Литовському Клубі, 330 Парк уа. Присутнє всіх місцевих і позамісцевих членів були на збори, бо є важні справи до позгодження. Буде вибір делегата на конвенцію У. Н. Союзу. — І. Прохоршин, предс.; В. Бурко, кас.; Л. Хрупаки, секр.

ПІДПІРАЙТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ

БІЗНЕСОВІ НАГОДИ

З ПРИВІДУ ВІЗІЗЛУ продається умебований дім на 40 кімнат з усіма модерними засобами. Прекрасне забезпечення життя і капіталу. 21-3. 216 CHRISTINE ST., ELIZABETH, N.J. Tel. Elizabeth 2-0912.

МУСКУЛЯРНІ БОЛІ УСУВАЄТЬСЯ СКОРО

Не терпіть мускулярних болів без потреби. Тисячі людей вдоволялися чудовим звільненням від ревматичних болів, від болів у мускулах, від викинь і болю м'язів, тільки через натирання Пейн-Експеллером. Цей сенсативний лік приносить швидку полегшу скорю. Понад 17 мільйонів пляшок вже продано. Отже, не чекайте. Купуйте Пейн-Експеллер. Питайте за Пейн-Експеллером з якорем на опакуванні.

UNDAINIAN 181

ХРОПІ, НЕДУГИ КРОВІ, ШКІРІ, ЖОЛУДКА, НЕРВІВ

ЛІЧЕННЯ ГЕМОРОЇДІВ НА БАЖАННЯ Х-РАУ

Поради Даром. Екзамінація і Баланси Крові \$2.00. ЛІЧИМО РОЗПІЛЕНІ ЖИЛИ Гонорар приступний. Dr. BURTON DAVIS 415 LEXINGTON AVENUE, Cor. 43rd St., Fourth Floor, NEW YORK CITY. ГОДИНИ діяння від 9 рано до 7:30 вечером. В четвер від 9 до 4. Неділями і святами від 10 до 1.

УМІРКОВАННЯ.

Наші ціни є умірковані. Це треба конче зазначити, бо репутація, яку ми маємо щодо кращої услуги, могла би когось навести на думку, що за наші услуги ми жадємо значно багато.

На ділі наші услуги є для всіх і тому наші ціни є для всіх приступні.

STEPHEN J. LEWISIAK & SON FUNERAL DIRECTORS

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25th St., Bayonne Phone: Bayonne 3-0540

РЯТУНОК РОЗБИТКА. Лише п'ятьох моряків рибачького човна „Мері О'Тара, що затонув оподі в Бостонському заливі, осталися при житті. 18 інших замерзло на смерть, сидючи на щоглі корабля. Одного з тих, що видержали, рятують моряки берегової сторожі.

ТАРЗАН, 212, Засіда Гамбу.

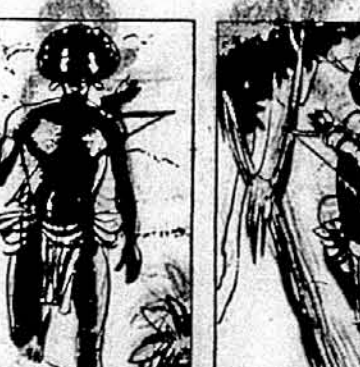
AS THEY STROLLED THROUGH A LARGE CLEARING A TERRIFYING ROAR SOUNDED NEARBY — "MUST BE A LION," TOMMY QUAVORED.

Як вони переходили широку поляну недалеко роздався страшний рев. „Це мусить бути лев“, завважив ніяково хлопець.

GAMBU NODDED "YOU STAY! ME GO OTHER SIDE. KILL 'EM." THE INNOCENT LAD REMAINED WHILE THE SAVAGE DASHED INTO THE FOREST.

Гамбу потакнув і додав: „Ти стій тут, а я піду на другий бік і його вб'ю“. Невинний хлопча стояв на місці, а дикун попрямував до нетрів.

THERE HE HASTILY CLIMBED A TREE — TO WATCH THE DESTRUCTION OF TOMMY BRENT!

В нетрах він поспішно видряпався на дерево. Звідси він мав слідкувати за тим, що діялось і „любуватися смертю Тома.

В нетрах він поспішно видряпався на дерево. Звідси він мав слідкувати за тим, що діялось і „любуватися смертю Тома.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛАДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЦЮ

Михайло Насевич

cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA. Tel. Market 1320 ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

МІХАЙЛО НАСЕВИЧ

cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA. Tel. Market 1320 ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛИЙ ПОХОРОН з цією перевагою

трудою, двома автом. караваном, балсамуванням, вишнванням Похоронного Дому і т. д. \$295.00

Все, чого треба, з вишном однієї й належності за церковну відправу й цвинтар. S. KANAI KAIN 433 State St., Perth Amboy, N. J.

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК Обслуга шпра і чєста Main Office: 383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave., NEWARK, N. J. Phone: Essex 3-5347 Branch office (Філія): 969 SOUTH BROAD STREET, TRENTON, N. J. Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК зарплате погребам по ціні так низькій як \$150 Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO Licensed Undertaker & Embalmer 437 E. 5th St., NEW YORK CITY. Dignified funerals as low as \$150. Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y. Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 PROSPECT AVENUE, (cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y. Tel.: Melrose 5-6577

ВЯЧЕСЛАВ БУДИНОВСЬКИЙ

НЕБІЖЧИК ХОДИТЬ

Історичне оповідання про цікаві шляхетські й купецькі інтриги з часів, коли історична Польща правила Україною, а турки правильно називали на неї на грабид. ЦІНА 75 ЦЕНТІВ. "СВОБОДА" 81-83 GRAND STREET, P. O. BOX 346 JERSEY CITY, N. J.